

Συμπόσιο με διεθνή συμμετοχή

«Μεταναστευτικές διαδρομές: σχολικοί σταθμοί και ψυχοκοινωνικές αποσκευές»

13-15 Δεκεμβρίου 2013

GrandHotel Palace

Μοναστηρίου 305–307, Θεσσαλονίκη (τηλ. 2310 549000)

Διοργάνωση: Δράση 6.2 “Προγράμματα Ψυχολογικής Υποστήριξης”, του Έργου “Εκπαίδευση Αλλοδαπών και Παλινοστούντων Μαθητών”, ΕΣΠΑ.

Με τη σύμπραξη και συμμετοχή της Ελληνικής Ένωσης για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου.

Τα τελευταία χρόνια παρατηρούμε αυξημένο ενδιαφέρον για τη μετανάστευση, το σχολείο και την κοινωνική συνοχή, ενδιαφέρον που δεν περιορίζεται στην Ελλάδα, αλλά επεκτείνεται διεθνώς. Με δεδομένες τις δημογραφικές αλλαγές στην Ελληνική κοινωνία και τις συνεχείς μετακινήσεις ομάδων μεταναστευτικού πληθυσμού, ο ρατσισμός και οι διακρίσεις αποτελούν σημαντικά ζητήματα (και) για τις σχολικές κοινότητες (εκπαιδευτικοί, μαθητές και οικογένειές τους). Με την ευκαιρία της τριετούς εφαρμογής και ολοκλήρωσης της Πράξης και της Δράσης 6.2, τα Προγράμματα Ψυχολογικής Υποστήριξης (ΠΨΥ) διοργανώνουν τριήμερο Συμπόσιο με διεθνή συμμετοχή γύρω από τα παραπάνω ζητήματα και δημοσιοποιούν την πορεία και τα αποτελέσματα των παρεμβάσεων που έγιναν σε 105 δημόσια σχολεία όλων των βαθμίδων σε όλη τη χώρα κατά την περίοδο 2010-2013. Το Συμπόσιο αποτελεί την αφορμή για την ανάπτυξη ενός διαλόγου απαραίτητου για τους μετανάστες, τόσο στις σχολικές τους τάξεις, όσο και στην κοινωνική πραγματικότητα της Ελλάδας σήμερα. Για το λόγο αυτό πλαισιώνεται από οργανισμούς και φορείς που καταθέτουν τις εμπειρίες τους από τους χώρους συνάντησής τους με τους μετανάστες, τους πρόσφυγες και τους αιτούντες άσυλο. Οι οπτικές της ετερότητας αναπτύσσονται πολυσύνθετα μέσα από την επαγγελματική πρακτική ψυχολόγων και εκπαιδευτικών, την τριβή με τις ψυχοκοινωνικές ανάγκες των παιδιών και των οικογενειών τους, την έρευνα, την ισχύουσα νομοθεσία για την ιθαγένεια και τη μεταναστευτική πολιτική.

Παρασκευή 13/12/13

15:00 – 16:00: Εγγραφές

16:00 – 16:30: Χαιρετισμοί και έναρξη του Συμποσίου. Α. Αναστασιάδη-Συμεωνίδη, Σ. Παντελιάδου, Σ. Παρασκευόπουλος, Υπουργείο Παιδείας – Διαχειριστική Αρχή ΕΣΠΑ

16:30 – 18:30: Προγράμματα Ψυχολογικής Υποστήριξης: Θεσμικό πλαίσιο, προϋποθέσεις και εφαρμογή στο σχολείο

Προεδρείο - Συζήτηση: Α. Αναστασιάδη-Συμεωνίδη

Σ. Παντελιάδου: Πλαίσιο των Προγραμμάτων Ψυχολογικής Υποστήριξης στα ελληνικά πολυπολιτισμικά σχολεία.

Α. Γιοβαζολιάς: Διαπολιτισμικές Δεξιότητες των Ψυχολόγων σε Πολυπολιτισμικά Πλαίσια.

Μ. Υψηλάντης: Υλοποίηση Προγράμματος Ψυχολογικής Υποστήριξης στο διαπολιτισμικό σχολείο: Μία εμπειρική καταγραφή.

18:30 – 19:30: Προσκεκλημένη Ομιλία

Προεδρείο - Συζήτηση: Ι. Μπίμπου-Νάκου

A. Phoenix: Migration, children's wellbeing and schooling.

19:30 – 20:00: Διάλειμμα

20:00 – 21:30: Εργαστήριο: Μετανάστευση και κινηματογράφος: Πολιτισμικές ταυτότητες των παιδιών/ νέων στα/ με τα ΜΜΕ. Ι. Μπίμπου-Νάκου & Δ. Παπαδόπουλος

Σάββατο 14/12/13

10:00 – 12:00: Οι οπτικές της ετερότητας: Ψυχοκοινωνική, νομική, κοινοτική και πολιτική διάσταση

Προεδρείο - Συζήτηση: Κ. Αρβανίτης

Ι. Μπίμπου-Νάκου & Σ. Βερβερίδου: Τα πολυπολιτισμικά σχολεία ως ασφαλείς κοινωνικοί χώροι των παιδιών και των νέων: Δυνατότητες και προκλήσεις από την εφαρμογή των Προγραμμάτων Ψυχολογικής Υποστήριξης.

Λ. Μπαλτσιώτης: Η διάκριση ομογενών – αλλογενών: Θεσμικές αποσαφηνίσεις και αποτίμηση των πολιτικών που ασκήθηκαν.

Ν. Γκιωνάκης: Ψυχική ανθεκτικότητα και κοινωνικό κεφάλαιο: Το παράδειγμα του σχεδίου δράσης "10/16". Κέντρο Ημέρας Βαβέλ.

Μ. Δικαίου: Εμείς και οι Άλλοι στο πλαίσιο της κρίσης: Μια πολιτική κοινωνιοψυχολογική προσέγγιση.

12:00 – 13:00: Προσκεκλημένη Ομιλία

Προεδρείο - Συζήτηση: Ι. Μπίμπου-Νάκου

Ρ. Παπαδόπουλος: Η έννοια του τραύματος σε πρόσφυγες: Ακούσια απώλεια οικείου χώρου. Ψυχοκοινωνικές προσεγγίσεις.

13:00 – 13:30: Διάλειμμα

13:30 – 15:30: Αναστοχαστική πράξη και μετανάστευση: εποπτεία, πρόληψη, κανονιστικές επιλογές και "συμβιωτικό" σχολείο

Προεδρείο - Συζήτηση: Κ. Τσιτσελίκης & Ε. Εκμεκτζιάν

Κ. Λιανού & Π. Χατζηλάμπου: Ζητήματα εποπτείας και πολιτισμική επάρκεια των ψυχολόγων στα σχολεία.

Θ. Χατζηπέμου: Διαθεματικά ψυχοεκπαιδευτικά προγράμματα πρόληψης της ψυχοκοινωνικής υγείας των μαθητών, με έμφαση στην αποδοχή της διαφορετικότητας. Συνεργασία Εκπαιδευτικών και Επαγγελματιών Ψυχικής Υγείας.

Γ. Τσιούκας: Οι τελευταίες νομοθετικές εξελίξεις στο πεδίο της μεταχείρισης αλλοδαπών.

Δ. Συρρή: Διαπολιτισμική εκπαίδευση και μετανάστευση: Μια παρέα μαθητών σχολιάζει.

15:30 – 16:00: Διάλειμμα

16:00 – 18:00: Διεργασίες ένταξης στην μετανάστευση: από το παιδί και την οικογένεια στην πολιτική πρακτική

Προεδρείο - Συζήτηση: Α. Στογιαννίδου & Φ. Αργυρούδη

Χ. Ασημόπουλος: Ψυχοκοινωνικές ανάγκες αλλοδαπών παιδιών και των οικογενειών τους: Η εμπειρία από τις παρεμβάσεις των Προγραμμάτων Ψυχολογικής Υποστήριξης στα σχολεία.

Α. Τάκης: Πατριωτισμός και 2η γενιά μεταναστών.

Ξ. Χρυσόχου & Η. Διακολαμπριανού: Υποκειμενικό Αίσθημα Ευεξίας, απόψεις για πολυπολιτισμικότητα και πρόθεση για πολιτική συμμετοχή: Συγκριτική Μελέτη Ελλήνων Και Μεταναστών Εφήβων στην Ελλάδα και εφήβων στην Αυστραλία.

Σ. Πανταζή: 17 χρόνια με τους μετανάστες: Η εμπειρία της PRAKSIS.

16:00 – 18:00: Εργαστήριο: "Διαφορετικότητα στη σχολική καθημερινότητα". Έ. Παπαμιχαήλ

18:00 – 19:00: Προσκεκλημένη Ομιλία

Προεδρείο - Συζήτηση: Ι. Μπίμπου-Νάκου

Christina del Barrio: Adolescents of an immigrant origin living in Spain: sense of belonging and wellbeing at school.

Κυριακή 15/12/13

10:00 – 11:30: Προσκεκλημένες Ομιλίες

Προεδρείο - Συζήτηση: Ι. Μπίμπου-Νάκου

Μ. Ζεμπύλας: Οι πολιτικές του φόβου και της ενσυναίσθησης: Συναισθηματική αμφιθυμία σε "φιλοξενούμενα" παιδιά και οι λόγοι των νέων για τους μετανάστες στην Κύπρο (The politics of fear and empathy: Emotional ambivalence in 'host' children and youth's discourses about migrants in Cyprus).

Ε. Παπαμιχαήλ: Οι λόγοι Ελλήνων – Κυπρίων εκπαιδευτικών σχετικά με την πολυμορφία και τον ρατσισμό: Δυνατότητες και Προκλήσεις για την Διαπολιτισμική Εκπαίδευση (Greek-Cypriot teachers' discourses of diversity and racism: Opportunities and Challenges for Intercultural Education).

11:30 – 13:30: Ψυχική ανθεκτικότητα, ανθρώπινα δικαιώματα, εθνικές ταυτότητες και θεσμικές πρακτικές στην μετανάστευση

Προεδρείο - Συζήτηση: Δ. Αυγέρη & Υ. Βρεττού

Φ. Μόττη-Στεφανίδη & Α. Παπαθανασίου: Η προσαρμογή παιδιών μεταναστών και παλιννοστούντων μέσα από το πρίσμα του μοντέλου της ψυχικής ανθεκτικότητας.

Κ. Τσιτσελίκης: Μετανάστες: μεταξύ δικαιωμάτων και αποκλεισμών.

Ε. Φίγγου & Α. Μπάκα: Στρατηγικές κοινωνικής ένταξης και ταυτότητες στο λόγο μεταναστών μαθητών και εκπαιδευτικών.

Ε. Πασιά & Έ. Γελαστοπούλου: Ζητήματα αιτούντων διεθνή προστασία: Η εμπειρία του Ελληνικού Συμβουλίου για τους Πρόσφυγες στη Θεσσαλονίκη.

13:30 – 14:30: Διάλειμμα

14:30 – 16:00: Από την εκπαίδευση στην εργασία: Προσδοκίες και συνεργασία για κοινωνική αλλαγή

Προεδρείο - Συζήτηση: Α. Γιοβαζολιάς & Μ. Ζουγκός

Δ. Φιλιπάτου: Πλαίσιο συνεργασίας σχολικών ψυχολόγων και εκπαιδευτικών: Προκλήσεις και καλές πρακτικές.

Δ. Σακκά & Α. Ψάλτη: Η έρευνα δράσης ως μέσο ενδυνάμωσης των εκπαιδευτικών για τη διαχείριση της πολυπολιτισμικής τάξης.

Γ. Κεσσίσογλου: “Ανήκειν, Αναγνώριση, Εργασία”: Σκέψεις για τη δεύτερη γενιά μεταναστών με αφορμή μια μελέτη περίπτωσης.

16:00 – 16:30: Κλείσιμο Εργασιών Συμποσίου

16:30 – 18:00: Εργαστήριο: Εκπαιδευτικοί και Επαγγελματίες Ψυχικής Υγείας σχεδιάζουν ένα διαθεματικό ψυχοεκπαιδευτικό πρόγραμμα για την αποδοχή της διαφορετικότητας και την πρόληψη του ρατσισμού.

Θ. Χατζηπέμου

Συμμετέχοντες - Συμμετέχουσες

- Ann Phoenix, Thomas Coram Research Unit, Institute of Education, University of London, Αγγλία
- Christina del Barrio, Καθηγήτρια Αναπτυξιακής Ψυχολογίας και Εκπαίδευσης, Τμήμα Ψυχολογίας, Universidad Autonoma de Madrid, Ισπανία
- Αναστασιάδη-Συμεωνίδη Άννα, Επιστημονική Υπεύθυνη Πράξης «Εκπαίδευση Αλλοδαπών και Παλινοστούτων Μαθητών», Καθηγήτρια Τμήματος Φιλολογίας, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης
- Αρβανίτης Κωνσταντίνος, Διευθυντής στο Ραδιοσταθμό «Στο Κόκκινο 105,5»
- Αργυρούδη Φωτεινή, Ψυχολόγος, Δράσης 6 «Προγράμματα Ψυχολογικής Υποστήριξης»
- Ασημόπουλος Χάρης, Επίκ. Καθηγητής Κοινωνικής Εργασίας, ΤΕΙ Αθήνας, Επόπτης Ψυχολόγων Δράσης 6 «Προγράμματα Ψυχολογικής Υποστήριξης»
- Αυγέρη Δώρα, Δημοσιογράφος
- Βερβερίδου Σταυρούλα, Ψυχολόγος, Ομάδα Έργου Δράσης 6 «Προγράμματα Ψυχολογικής Υποστήριξης»
- Βρεττού Υπατία, Ψυχολόγος, Δράσης 6 «Προγράμματα Ψυχολογικής Υποστήριξης»
- Γελαστοπούλου Έφη, Κοινωνική Λειτουργός, Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες - Γραφείο Θεσσαλονίκης
- Γιοβαζολιάς Άκης, Επίκ. Καθηγητής Συμβουλευτικής Ψυχολογίας, Τμήμα Ψυχολογίας, Πανεπιστήμιο Κρήτης
- Γκιωνάκης Νίκος, Ψυχολόγος, επιστ. υπεύθυνος Κέντρου Ημέρας Βαβέλ
- Διακολαμπριανού Ηλέκτρα, Τμήμα Ψυχολογίας, Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών
- Δικαίου Μαρία, Καθηγήτρια Κοινωνικής Ψυχολογίας, Τμήμα Ψυχολογίας, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης
- Εκμεκτζιάν Έλλη, Ψυχολόγος, Δράσης 6 «Προγράμματα Ψυχολογικής Υποστήριξης»
- Ζεμπύλας Μιχαλίνος, Αναπληρωτής Καθηγητής Παιδαγωγικής, Ανοικτό Πανεπιστήμιο Κύπρου
- Ζουγκός Μανώλης, Ψυχολόγος, Δράσης 6 «Προγράμματα Ψυχολογικής Υποστήριξης»
- Κεσσίσογλου Γιώργος, Υπ. Διδ. Κοινωνικής Ψυχολογίας, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης
- Λιανού Κυριακή, Ψυχολόγος, Ομάδα Έργου & Επόπτρια Ψυχολόγων Δράσης 6 «Προγράμματα Ψυχολογικής Υποστήριξης»
- Μόττη-Στεφανίδη Φρόσω, Καθηγήτρια Ψυχολογίας, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών
- Μπάκα Αφροδίτη, Λέκτορας, Τμήμα Ψυχολογίας, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης
- Μπαλτσιώτης Λάμπρος, Ειδικός Επιστήμονας στο Συνήγορο του Πολίτη, Πάντειο Πανεπιστήμιο
- Μπίμπου-Νάκου Ιωάννα, Επιστημονική Υπεύθυνη Υποδράσης 6.2, Αναπλ. Καθηγήτρια Κλινικής Ψυχολογίας, Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης
- Πανταζή Στεφανία, ΜΚΟ PRAKSIS, Κοινωνική Λειτουργός, Συντονίστρια Προγραμμάτων Θεσσαλονίκης
- Παντελιάδου Σουζάνα, Καθηγήτρια Ειδικής Αγωγής, Τμήμα Φιλοσοφίας και Παιδαγωγικής, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης
- Παπαδόπουλος Δημήτρης, Εκπαιδευτικός, Υποψήφιος Διδάκτορας, Τμήμα Κινηματογράφου, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης
- Παπαδόπουλος Ρένος, Καθηγητής στο Κέντρο για τις Ψυχαναλυτικές Σπουδές, Πανεπιστήμιο του Essex, Διευθυντής του Κέντρου για το Τραύμα, το Άσυλο και τους Πρόσφυγες, Μ. Βρετανία
- Παπαθανασίου Αθανασία, Κλινική Ψυχολόγος, Ομάδα Έργου Υποδράσης 6.1

- Παπαμιχαήλ Έλενα, Σύμβουλος Αγωγής Υγείας, Παιδαγωγικό Ινστιτούτο Κύπρου - Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού
- Παρασκευόπουλος Στέφανος, Επιστημονικός Υπεύθυνος Δράσης 6, Καθηγητής Παιδαγωγικού Τμήματος Ειδικής Αγωγής Πανεπιστημίου Θεσσαλίας
- Πασιά Ελένη, Δικηγόρος, Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες - Γραφείο Θεσσαλονίκης
- Σακκά Δέσποινα, Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης, Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης
- Στογιαννίδου Αριάδνη, Καθηγήτρια, Τμήμα Ψυχολογίας, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης
- Συρρή Δέσποινα, Μέλος της Ελληνικής Ένωσης για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου και Πρόεδρος της οργάνωσης Συμβίωση
- Τάκης Αντρέας, Επίκουρος Καθηγητής Νομικής Σχολής, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης
- Τσιούκας Γρηγόρης, Ειδικός Επιστήμονας στο Συνήγορο του Πολίτη
- Τσιτσελίκης Κωνσταντίνος, Αναπληρωτής καθηγητής, Παν. Μακεδονίας, Πρόεδρος της Ελληνικής Ένωσης για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου
- Υψηλάντης Μιχάλης, Δάσκαλος – Διευθυντής 3^{ου} Δημοτικού Σχολείου Περαίας, Θεσσαλονίκης
- Φίγγου Ευαγγελία, Λέκτορας, Τμήμα Ψυχολογίας, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης
- Φιλιππάτου Αμάντα, Επίκουρη Καθηγήτρια, Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
- Χατζηλάμπου Πέρσα, Ψυχολόγος, Ομάδα Έργου Δράσης 6 «Προγράμματα Ψυχολογικής Υποστήριξης»
- Χατζηπέμου Θεολόγος, Ειδικός Παιδαγωγός, Σύμβουλος Ψυχικής Υγείας, Επόπτης Ψυχολόγων Δράσης 6 «Προγράμματα Ψυχολογικής Υποστήριξης»
- Χρυσοχόου Ξένια, Τμήμα Ψυχολογίας, Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών
- Ψάλλη Αναστασία, Τμήμα Προσχολικής Αγωγής, Αλεξάνδρειο Τ.Ε.Ι. Θεσσαλονίκης